

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2005, sp. zn. 11 Tdo 229/2004, ECLI:CZ:NS:2005:11.TDO.229.2004.1

Číslo: 24/2006

Právní věta: Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v „vedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2005

Spisová značka: 11 Tdo 229/2004

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podvod

Předpisy: § 250 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného Ing. Z. Š. zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. 13 To 13/2003, v trestní věci, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 2 T 34/2002 a Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby jako soud prvního stupně věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. 13 To 13/2003, byl z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. v celém rozsahu zrušen rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 27. 9. 2002, sp. zn. 2 T 34/2002, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud nově rozhodl tak, že obviněného znovu uznal vinným pokusem trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 k § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. Učinil tak na základě zjištění, že dne 19. 6. 2000 obviněný podal u Krajského soudu v Hradci Králové návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, jímž by byla žalovanému Ing. L. Z. uložena povinnost zaplatit obviněnému částku 515 369,20 Kč s příslušenstvím, a k tomuto návrhu připojil listinu označenou jako „Směnka bez protestu“ ze dne 26. 5. 1997 znějící na částku 515 369,20 Kč, přičemž na

vyhotovení této směnky zneužil hlavičkový papír společnosti P., a. s., P., který blanco podepsal Ing. L. Z. a který byl předán obviněnému k jinému účelu. Za tuto trestnou činnost byl obviněný odsouzen podle § 250 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 2 roky s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu 2 roky.

Proti shora uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný dovolání, jímž napadl všechny výroky tohoto rozsudku. Důvody dovolání spatřuje v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť napadené rozhodnutí spočívá podle obviněného na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Dovolatel tvrdí, že skutek uvedený ve výrokové části rozsudku neodpovídá skutkovým zjištěním soudu učiněným na základě provedených důkazů, a proto ani právní hodnocení tohoto skutku podle dovolatele nemůže být správné. Jak z dovolání plyne, podle názoru dovolatele není jeho jednání trestným činem. V závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích i rozsudek Okresního soudu v Pardubicích a aby sám ve věci rozhodl a dovolatele zprostil obžaloby.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že dovolání obviněného je důvodné.

Jak vyplývá z dikce skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. a jí odpovídající konstantní judikatury, osoba uvedená v omyl nemusí být totožná s osobou poškozenou. Na podvodu může být zainteresováno až pět osob – pachatel, osoba uváděna pachatelem v omyl a jednající v omylu, osoba provádějící v omylu majetkovou dispozici, poškozený a osoba obohacená. Přitom tato skutková podstata předpokládá, že majetkovou dispozici, v jejímž důsledku dojde ke škodě na cizím majetku a k obohacení pachatele či jiné osoby, učiní osoba jednající v omylu. Nezáleží na tom, zda jde o osobu, kterou pachatel přímo uvedl v omyl, nebo o další osobu jednající na základě stejných skutečností rovněž v omylu.

V posuzované věci soud prvního stupně, jakož i soud odvolací dospěly k závěru, že osobou, která měla být uvedena v omyl je Krajský soud v Hradci Králové, u něhož obviněný uplatnil v občanském soudním řízení padělanou směnku znějící na částku ve výši 515 369,20 Kč, a takto se snažit obohatit ke škodě poškozeného Ing. L. Z. Je však zřejmé, že krajský soud by ve věci závazku vyplývajícího z uplatněné směnky neučinil žádnou majetkovou dispozici, v jejímž důsledku by mělo dojít ke škodě na majetku poškozeného a k obohacení obviněného. Vydání směnečného platebního rozkazu nepochybně nelze považovat za majetkovou dispozici. Případnou majetkovou dispozici by učinil poškozený, jehož však, jak to vyplývá z podstaty skutkového děje, nelze považovat za osobu, kterou by měl a mohl pachatel v této věci uvést v omyl.

Dále bylo třeba řešit otázku, zda lze podáním žaloby k soudu naplnit znak skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. spočívající v tom, že pachatel „uvede někoho v omyl“. V této otázce lze odkázat již na judikaturu z první československé republiky, podle níž v podání žaloby k soudu, i kdyby vycházela z vědomě nepravdivých tvrzení, nelze spatřovat naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu (srov. Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu 1919 až 1948, Vážný, č. 393/1921). Tato judikatura argumentuje tím, že žalovaný má v řízení možnost bránit se nároku, může vyvracet nesprávná tvrzení žalobce a civilní soud je povinen věc náležitě objasnit. Lze říci, že totéž, i když v modifikované podobě, platí i pro řízení o vydání směnečného platebního rozkazu. Podle § 175 odst. 1 o. s. ř. předloží-li žalobce v prvopisu směnku, o jejíž pravosti není důvod pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný platební rozkaz. Je povinností soudu zkoumat předložené listiny (směnku) z hlediska jejich formálních zákonných náležitostí, tedy v tom smyslu, zda není důvod pochybovat o pravosti směnky. Pouze jsou-li uvedené formální předpoklady splněny, vydá soud směnečný platební rozkaz. V něm žalovanému uloží, aby do tří dnů od doručení rozhodnutí zaplatil požadovanou částku a náklady řízení, nebo aby ve stejné lhůtě podal námítky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Žalovaný může samozřejmě namítat i to, že listina, která byla soudu předložena, není platnou smenkou. Směnečný platební

rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Nepodaří-li se jej doručit, předseda senátu platební rozkaz zruší, aniž by nařizoval jednání.

Včas podané a odůvodněné námitky sice směnečný platební rozkaz neruší, ale odkládají jeho právní moc a vykonatelnost. Soud v dalším řízení rozhodne, zda platební rozkaz ponechá v platnosti nebo zda jej zruší a v jakém rozsahu. Pokud směnečný platební rozkaz zruší, projedná věc ve sporném řízení. Stejně soud postupuje, zjistí-li po podání žaloby, že formální předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu nejsou splněny např. proto, že existuje důvod pochybovat o pravosti směnky.

O sporném řízení civilním přitom platí, že je ovládáno zásadou projednací (§ 120 o. s. ř.), podle níž výsledek důkazního řízení odvisí zásadně od iniciativy účastníků řízení, nicméně tím není opuštěna zásada zjišťování skutkového stavu věci bez důvodných pochybností (§ 120 odst. 3, § 132, § 153 odst. 1 o. s. ř.). Zásada projednací přitom umožňuje žalovanému bránit se nesprávným a případně i úmyslně nepravdivým tvrzením žalobce a vyvracet je; z povinnosti rozhodnout na základě zjištěného skutkového stavu pak plyne možnost soudu provést i jiné než účastníky navržené důkazy, vyšla-li v řízení najevo potřeba jejich provedení ke zjištění skutkového stavu. Rozhodnutí ve věci obsahuje autoritativní skutkový závěr, jenž nelze změnit jinými než procesními prostředky k ochraně práva. Je-li pojem omylu vymezen nevědomou neshodou vůle a projevu a je-li soud povinen zjišťovat skutkový stav bez důvodných pochybností, čili jinými slovy je místem nalézání práva, pak nastíněný zákonný rámec z povahy věci vylučuje možnost zařadit obecný soud v civilním řízení sporném do okruhu osob, jež mohou být uvedeny v omyl pachatelem trestného činu podvodu.

Opačná interpretace skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. by totiž vždy nutně vedla k podezření ze spáchání tohoto trestného činu kdykoli, když by účastník občanského řízení sporného neunesl břemeno tvrzení, které by bylo způsobilé vést k rozhodnutí o povinnosti žalovaného plnit žalobci. Tato výkladová alternativa se navíc ocitá v rozporu se základním právem účastníků vyjadřovat se v soudním řízení ke všem prováděným důkazům, navrhopat provedení dalších důkazů a svobodně právně argumentovat (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

Za této situace se nelze ztotožnit s názorem, z něhož vycházejí napadená rozhodnutí, tedy že by bylo možné soud, který vede civilní řízení, považovat za subjekt, který lze v rámci tohoto řízení uvést v omyl ve smyslu skutkové podstaty trestného činu podvodu. Proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, není trestným činem podvodu.

Nejvyšší soud se musel dále zabývat otázkou, zda jednáním obviněného nemohla být naplněna skutková podstata některého jiného trestného činu, nebo zda jde o jednání beztrestné. Z ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, pak plyne, že směnka je cenný papír. Podle § 143 tr. zák. se ochrana podle ustanovení § 140 až § 142 tr. zák. poskytuje též cenným papírům a platebním prostředkům, a to tuzemským i cizozemským. Z toho plyne, že skutek, pro který státní zástupce obžaloval obviněného, by mohl naplňovat znaky trestného činu padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák.

I když to dovolatel nevytýkal napadeným rozhodnutím, nemohl Nejvyšší soud přehlédnout další nedostatek řízení. Řízení totiž vedl a ve věci rozhodoval věcně nepřislušný soud. Podle § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. koná řízení v prvním stupni krajský soud u všech trestných činů spáchaných prostřednictvím smenek, pokud je jejich zákonným znakem způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu. V projednávané věci byl tedy věcně příslušným soudem krajský soud. Pro naplnění pojmového znaku „prostřednictvím smenek“ není rozhodné, jakým způsobem byla směnka použita. Podstatné je, zda vystavení a užití směnky je součástí skutkového děje, který lze podřadit pod jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu.

Vzhledem k výše uvedenému právnímu názoru již v novém řízení nepřichází sice v úvahu kvalifikovat jednání obviněného jako pokus trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., ale týž skutek by mohl naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu padělání a pozměňování peněz podle § 140 odst. 2 tr. zák. K řízení o tomto trestném činu je rovněž v prvním stupni příslušný krajský soud. Z tohoto důvodu Nejvyšší soud po zrušení napadených rozhodnutí věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí přímo krajskému soudu jako soudu prvního stupně.